

В статье определена сущность электронной коммерции, проанализированы характерные особенности развития электронной коммерции в Украине. Раскрыто основное состояние и перспективы развития, а также преимущества и недостатки функционирования участников электронной коммерции как составляющей электронного бизнеса. Субъектами электронной коммерции являются потребители, продавцы, производители, бизнес-конкуренты и государство.

Ключевые слова: *электронная коммерция, электронный бизнес, интернет-торговля, новейшие технологии, электронный рынок, сеть Интернет, товары, реализация, бизнес-процесс.*

Natalia Perehuda. E-COMMERCE AS A COMPONENT OF E-BUSINESS

The article defines the essence of e-commerce, analyzes the characteristic features of e-commerce development in Ukraine. The basic state and prospects of development, as well as the advantages and disadvantages of functioning of e-commerce as an integral part of e-business are revealed. It is determined that e-commerce entities are consumers, sellers, manufacturers, business competitors and state.

Keywords: *e-commerce, e-business, internet commerce, new technologies, e-market, Internet, goods, implementation, business process.*

УДК 159.99

Оксана Затворнюк

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ПІДЛІТКІВ

В публікації досліджено поняття «фінансова грамотність», проаналізовано засоби формування навичок фінансової грамотності підлітків, розкрито можливості використання фінансово-психологічних тренінг-ігор для розвитку навичок соціально-економічної поведінки й

економічної культури.

Ключові слова: *фінансова грамотність, фінансово-психологічна тренінг-гра, економічна освіта.*

Постановка проблеми. Нині процес входження особистості в економічну систему в умовах формування ринкових відносин є досить актуальним як для окремої людини, так і для суспільства в цілому. Розвиток громадянського суспільства, пов'язаний з економічною освітою та формуванням основ фінансової грамотності, який полягає в тому, що швидкі зміни соціальних явищ вимагають від особистості нових форм економічної поведінки. Процес економічної освіти підростаючого покоління здійснюється в умовах невизначених соціальних ситуацій, варіативності, різноманіття принципів організації видів діяльності, соціальних ролей і групових норм. Актуальним є необхідність формування активного, економічно грамотного громадянина з високою особистісною толерантністю, здатного орієнтуватися в непередбачених ситуаціях ринкової економіки сучасної України. Особливо це важливо для підліткового віку, який є перехідним від дитинства до юності. Також слід враховувати, що в умовах нестабільності і кризи суспільства соціальний вік підростаючого покоління починає випереджати фізіологічний, тому питання економічної освіти та формування навичок фінансової грамотності підлітків в сучасних ринкових умовах є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової грамотності стало об'єктом наукових досліджень зарубіжних учених А. Лусарді, Т. Люсея, О. Мітчелла. Вітчизняні науковці, такі як: Р. Бонд, О. Блискавка, А. Зеленцова, А. Климчук, О. Куценко, М. Кузнецова, Н. Лозицька, М. Овчинникова, Д. Радзішевська, А. Незнамова, Л. Стахович, А. Столярова, І. Соркін, Н. Славянська, Б. Приходько, Г. Шахназаряна, С. Юрій присвятили свої праці підвищенню фінансової грамотності населення України.

Мета статті. Пригорнути увагу до проблем формування навичок фінансової грамотності підлітків засобами соціально-психологічних тренінг-

ігор з учнівською молоддю, метою яких є оволодіння ними фінансовими знаннями, усвідомлення свого місця в системі економічних відносин, розвиток економічної суб'єктності.

Як наголошують Т. Смовженко та А. Кузнєцова, досліджуючи питання впровадження фінансової грамотності в Україні, її сучасний стан і перспективи, розробку та поширення фінансових ігор, проведення змагань між студентами та школярами є одним із завдань для створення незалежного інституту фінансової освіти й інформування – Центру фінансової грамотності й захисту прав споживачів фінансових послуг. Даний центр ініціював би проведення досліджень у галузі фінансової грамотності, формував би єдину політику, об'єднуючи та координуючи різнопланові ініціативи, брав участь у розробці нових інструментів підвищення фінансової грамотності, захисту прав споживачів фінансових послуг, і, таким чином, сприяв підвищенню довіри не лише до банківських установ, а й до всієї фінансової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед психотехнічних засобів, які формують навички фінансової грамотності підлітків, найбільш ефективним засобом, з нашої точки зору, є тренінг як цілеспрямована та економічно вигідна «інвестиція» в особистість. У процесі тренінгу відпрацьовуються ті навички, які необхідні людині для досягнення конкретних цілей. Під час роботи тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів вирішення проблеми, заради якої вона зібралася. На відміну від традиційних, тренінгові форми навчання повністю охоплюють весь потенціал підлітка: рівень та обсяг його компетентності (соціальної, емоційної, інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, взаємодії тощо.

Фінансово-психологічна тренінг-гра – це ефективна форма опанування навичок фінансової грамотності, який сприяє інтенсивності навчання, результат якого досягається завдяки активній роботі його учасників.

Грошовий потік (англ. *Cash Flow*) – одне з найважливіших понять сучасного фінансового аналізу, фінансового планування та управління

фінансами. Перший настільний бізнес-тренажер Cashflow 101, розроблений Робертом Кіосакі у 1993 році, який дозволив у цікавій ігровій формі виробити у гравців правильний образ мислення, навчити їх грамотно використовувати фінанси. Модифікацію даної гри було розроблено у 2015 році (Є. Митник та В. Митник). Для того щоб зрозуміти принципи інвестування і капіталовкладення та використовувати ці знання в житті фінансово-психологічна тренінг-гра «Cash.UA» навчає фундаментальним основам інвестування в форматі українського освітнього простору, а саме як успішно управляти своїми особистими фінансами й розвивати фінансовий інтелект.

Фінансово-психологічні тренінг-ігри дають такі можливості:

1. Розширити рамки власного мислення щодо розуміння психології інвесторів і бізнесменів.
2. Розвинути в собі навички ведення бізнесу та інвестування.;
3. Усвідомити свої обмеження щодо фінансового забезпечення і знайти способи змінити їх.
4. Навчитися бачити нові можливості по створенню активів.
5. Оволодіти фінансовою термінологією.
6. Навчитися вести переговори про інвестиції.

Дана фінансово-психологічна тренінг-гра «Cash.Ua» має пройти три ігрови кола: створити свій бізнес; за допомогою власного бізнесу створити пасивний дохід; здійснити (купити) в грі свою фінансову мрію.

На початку гри формулюється власна фінансова мрія (від 100.000 грн) та переносяться всі дані з картки професії в бланк фінансового звіту, а також на старті модератором видається сума грошей та заощаджень.

До *першого кола* входять такі сектори, як «Шанс», «Для себе», «Робота», «Благодійність», «Звільнення», «Весілля/Дитина», «Підробіток», «Інфляція», «Переоцінка життя / Шанс», «Фортуна».

Умовами переходу з першого на *друге коло* є: закриття всіх кредитів; накопичення заздалегідь визначеної суми; має зійтися баланс; повідомити модератору про перехід. На другому колі додаються сектори такі, як: «Ринок»

та «Крах бізнесу».

Умови переходу на третє коло: закриття всіх кредитів; має зійтися баланс; пасивний дохід – 20.000 грн. На *третьому колі* з'являються сектори: «Фінансова свобода», «Розумна порада», «Подорожі».

Фінансово-психологічну тренінг-гру «Cash.Ua» створено задля допомоги підліткам у вивченні таких складних предметів як фінанси, інвестування та бухгалтерський облік, через навчання під час захоплюючої гри, яка спонукає до певних самостійних дій.

Під час фінансово-психологічної тренінг-гри «Cash.Ua»: формується чітке розуміння про поняття «гроші» та їх функції; розвиваються практичні навички управління особистими грошовими потоками; виникає інтерес до теми грошей та спонукає підлітків на подальше самостійне вивчення та поглиблення фінансових знань, що допоможе досягти успіху в дорослому житті; тренуються навички ведення власного фінансового балансу та способи управління ними; вдосконалюються вміння створення продуктивних партнерських відносин з метою досягнення власних і командних цілей, а також тренування навичок командної роботи; формуються навички використання ключових інструментів у переговорах при купівлі акцій, нерухомості, створення бізнесів; відбувається усвідомлене відстеження кожним учасником власних стратегій по відношенню до особистих фінансів, інвестування, ефективності використання ресурсів (грошей, часу, інформації, знань); процес навчання і освоєння нової інформації перетворюється на захоплююче заняття.

В рамках проекту фінансової грамотності, яку реалізовує Благодійний Фонд Єлизавети Юрушевої «Обираємо майбутнє разом» для дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування та з малозабезпечених родин, такі фінансово-психологічні тренінг-ігри було організовано для майбутніх випускників Бердичівської, Городнянської, Канівської школи-інтернат.

Досягти фінансової свободи, правильно розпоряджатися своїми грошима та стати успішним в сучасних економічних умовах – усіма цими вміннями

оволодівали вихованці.

Через бізнес-гру моделюються різні життєві обставини такі, як відкриття власного бізнесу або його втрата через інфляцію, одруження, народження дітей, купівля-продаж нерухомості, землі, виплата кредитів чи придбання акцій, підробляння розклеюванням оголошень і т.п. Відповідно до правил гри мають місце і ситуації втрати роботи чи суттєвого зменшення доходу, але учасник разом з модератором намагаються знайти вихід з даних обставин і нові інструменти забезпечення фінансової стабільності.

Висновки. Використання фінансово-психологічної тренінгової ігри є одним із засобів формування фінансової грамотності та елементарних економічних понять, необхідних для входження підлітка в сферу економічної діяльності, розвитку інтересу до економічної сфери життя, формування навичок соціально-економічної поведінки та економічної культури.

Список використаних джерел

1. Дембицька Н. М. Соціально-психологічні проблеми економічної соціалізації молоді / Н. М. Дембицька // Соціальна психологія. – 2008. – №3 (29). – С. 53 – 67.
2. Економічна соціалізація молоді: соціально-психологічний аспект / [заг. ред. В. В. Москаленко]. – Наук. видання. – К. : Український центр політичного менеджменту, 2008. – 336 с.
3. Завьялова Ж. Игры, в которые играют деньги / Ж. Завьялова, А. Моисеев. – СПб. : Речь, 2006. – 256 с.
4. Кийосаки Р. Богатый папа. Бедный папа / Р. Кийосаки. СПб. –2011. – 188 с.
5. Ключников С. Ю. Деньги в вашей жизни: национальный практикум богатства / С. Ю. Ключников. – М. : Беловодье, 2005. – 448 с.

6. Роберт Бонд. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: Факти та висновки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/files/articles/1369/84/finlit_survey_6dec2010_ua.pdf

7. Смовженко Т., Кузнецова А. Впровадження фінансової грамотності в Україні: сучасний стан і перспективи / Т. Смовженко, А. Кузнецова. – Економічна освіта, Вісник НБУ, (вересень) 2013. – 16 с.

8. Трамп Д. Почему мы хотим, чтобы вы были богаты / Д. Трамп, Р. Кийосаки СПб. –2007. – 408 с.

Оксана Затворнюк. ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ ПОДРОСТКОВ

Публикация раскрывает понятие «финансовая грамотность», анализирует средства формирования навыков финансовой грамотности подростков и раскрывает возможности использования финансово-психологических тренинг-игр для развития навыков социально-экономического поведения и экономической культуры.

***Ключевые слова:** финансовая грамотность, финансово-психологическая тренинг-игра, экономическое образование.*

Oksana Zatvorniuk. FORMATION OF FINANCIAL LITERACY SKILLS FOR TENAGERS

The article reveals the notion of "financial literacy", analyzes the means of forming financial literacy skills of teenagers and reveals the possibilities of using financial-psychological training games for developing skills in socio-economic behavior and economic culture.

***Key words:** financial literacy, financial-psychological training-game, economic education*